

אשכולות

הצילון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

פרשת מקץ-חנוכה

גליון 403 | ב' בטבת תשע"ז
(שנה אחת-עשרה)

16:24 **כניסת שבת**

17:27 **צאת שבת**

08:19 **סוזק"ש מג"א**

מנות קנקנים

ראש הישיבה, הרב מרדכי גרינברג שליט"א

במדרש (ב"ר פט, ב): "ויהי מקץ שנתיים ימים" (בראשית מא, א) - "בכל עצב יהיה מותר" (משלי יד, כג).
מכל עצבות צומחת לבסוף יתרון. כך צמחה ישועתו של יוסף דוקא מתוך הכלא המצרי.

"אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" - זה יוסף (בר"ר פט, ג). יוסף הוא מדת הביטחון, שדווקא מן הצרה תצא הרווחה, ושעומק הצרה היא תחילת הישועה.

חסידיים אומרים שאף פרשת התוכחה תתגלה כברכה. "הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה, ואתה תרד מטה מטה" (דברים כח, מג). ואף זו נחמה לישראל, שכמו נקודה ע"ג הגלגל, כשהיא מגיעה למטה, מיד מתהפכת המגמה והיא מתחילה לעלות.

"נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל" (עמוס ה, ב) - "במערבא מתרצי לה הכי: נפלה ולא תוסיף לנפול עוד. קום בתולת ישראל" (ברכות ד ע"ב).

בין י"ג מדות הרחמים ישנה מדה אחת שלכאורה אין מקומה במסגרת מדות הרחמים. "ונקה לא ינקה" (שמות לד, ז), שפירושו לכאורה שלא יותר על פירעון העוונות. ומקובל בשם האר"י שאומר על מדה זו: "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו". והדברים טעונים ביאור.

בספר גלילי-זהב מפרש הרב מושקוביץ מטרנסילבניה הדברים כך: "כי אעשה כלה בכל הגוים ואותך לא אעשה ונקה לא אנקך" (ירמיהו לא, יא). ופירש"י: ל' טאוט, השמד, כלומר: לא אנקה אותך מן העולם. ולפי"ז אכן שייכת מדה זו למדות הרחמים, שאין הכוונה שלא ינקה את החטאים, אלא שלא ינקה את ישראל מן העולם.

לכשנעיין במילים "ונקה... ינקה", נמצא שהן מורכבות מאותיות שם הוי"ה ופעמיים האותיות קנ. זוהי כוונת האר"י, "אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו", היינו שם הוי"ה הגנוז בין אותיות קנקן - שגם בפורענות ובגלות שם ה' עמהם, כמ"ש "אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה".

זהו ביאור הפזמון "ומנות קנקנים נעשה נס לשושנים", שנס החנוכה נעשה לישראל, הקרואים שושנים, משם ה' הנותר מן הקנקנים, מאותיות קנקן שבמדה "ונקה לא ינקה".

על שאלתו של הב"י (סי' תרע) מדוע חוגגים שמונה ימים, הרי הנס היה רק שבעה, השיב הט"ז שביום הראשון נשאר מעט, שאין נס חל על דבר ריק, כבמעשה אלישע, וע"כ היה הנס כבר ביום הראשון. ושאלו עליו: ניחא בנס של נביא, אך היד ה' תקצר לעשות יש מאין? וע"כ אמרו שנס הבא משם הוי"ה ולא משם אלקים, אכן בורא יש מאין, וכששפכו את הפך למנורה, מיד התמלא הפך מחדש, והיה הנס שמונה ימים. וזו כוונת הפזמון: "ומנות קנקנים נעשה נס" - היינו משם הוי"ה הגנוז ב"ונקה לא ינקה", וע"כ "בני בינה, ימי שמונה קבעו שיר ורננים", ולא שבעה, שכן גם ביום הראשון היה נס, שנתמלא הקנקן מיד מחדש.

מלת סוב

לראש הישיבה

לרגל הולדת הנכד

לר' דניאל גילקוב

לרגל הולדת הבת

לכפיר חדד

לרגל נישואיו

קוד באתר: 7400

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshkolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני

מהותו של חג החנוכה בשיטת הרמב"ם הרב אופיר שירה

הרמב"ם לקח את הלכותיהם של שני המועדים שתוקפם מדרבנן ועשה מהם קובץ אחד – פרקים א' וב' עוסקים בהלכות מגילה, ופרקים ג' וד' בהלכות חנוכה.

אם היינו שואלים כל אדם מן השורה: מהי המצווה המרכזית של חג החנוכה? ללא ספק היה עונה: מצות הדלקת הנרות. והנה, הרמב"ם כתב **בפ"ג** את הלכות ההלל [של כל השנה], ורק **בפ"ד** את הלכות הדלקת הנר! וקשה בתרתי: חדא, מדוע מצא לנכון הרמב"ם לרשום את הלכות ההלל בהל' חנוכה ולא בהל' תפילה או לכה"פ בהל' ר"ח או סוכות שהוא חג מדאור' ותשעה ימי הלל. וגם קשה דאם כבר בהל' חנוכה היה מקום קודם לשנות את הל' הדלקת הנרות ברישא?!

והנה, **הרא"ם**¹ הקשה אהא דאיתא בשבת כא ע"ב: "לשנה אחרת קבעו בהלל והודאה"², אמאי לא מדכר הש"ס שקבעו הדלקת הנר שללא ספק היא עיקר מצות החג?³

אכן **ר"י מלוניל** [בפירושו לרי"ף שבת כא ע"ב] כתב בזה דקמ"ל הברייתא דאפי' ללא נס פך השמן⁴ היו קובעים ימי חג! דנס השמן הוא רק קומה ב' לקומה א' שהוא הנס של הגאולה הישועה!!

אכן לפי"ז יקשה מדוע דוקא ח' ימים? אמנם לענ"ד [ונכמדומה שכע"ז שמעתי פעם מהגר"א וייס שליט"א] י"ל דאיכא טעמי אחרנא מדוע קבעו דוקא ח' ימים: **בכלבו** (הל' חנוכה) כתב שהטעם הוא משום זכר לברית מילה שנוהגת לח', שרצו לבטלה, וב"ארחות חיים" פירש דלא יכלו לתקן יותר מדאור', וסוכות הוי ח' ימים, ומשום חביבותיה דנס חנוכה קבעוהו על המרובה [וכן מפורש בר"י מלוניל הני"ל]. ובמגילת תענית מבואר הטעם דח' ימים תוקנו בעבור הזמן שלקח לתקן ולשפץ את ביהמ"ק יעו"ש. ולפי"ז לא מוכרחים לומר דנס פך השמן הוא העיקר [מה גם שבעל הניסים לא נזכר זה כנודע, ולהנ"ל א"ש].

ובזה יש ליישב את קושייתו המפורסמת של מרן הב"י (סי' תרע) מדוע חוגגים ח' ימים, ולהנ"ל קושיא מעיקרא ליתא שאין קשר בין מס' ימי החג לנס פך השמן וק"ל. ובאמת רוב הראשונים לא הקשו קושיא זו. אמנם לא אחזק שזה חידוש, ובפשוטו אין טעם הח' ימים ככלבו וארחות חיים הני"ל אלא בגלל נס פך השמן וכן מפורש לכאור' בשבת כג ע"א [ומשם מסתמא חיליה דמרן הב"י]: "אמר רב יהודה: יום ראשון - הרואה מברך שתים, ומדליק מברך שלש. מכאן ואילך - מדליק מברך שתים, ורואה מברך אחת. מאי ממעט? ממעט זמן. ונימעוט נס! - **נס כל יומי איתיה**". ולכאור' מפורש דימי החג נתקנו בגלל זה, אך יעויין ברש"י שם דפי'

¹ בחידושו על הסמ"ג, הל' חנוכה, עמ' כו.

² ועד"ז יסד הפייט במעוז צור "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים".

³ ועיין במשנת יעבץ סימן עד מש"כ בזה.

⁴ וידועה קול' האחרונים ובראשם הפנ"י בשבת שם, דהרי קי"ל דטומאה הותרה בציבור וא"כ לא הוצרכו לנס וכי'.

עיוני הלכה

"שהרי כל שמנה ימים הדליקו מן הפך", ומוכח בכוונתו שאין התקנה בגלל נס ח' ימים אלא בגלל **שבמציאות** הדליקו מן הפך ואכמ"ל בזה.

וא"כ לפי דבריו ההלל בחנוכה אינו רק "סעיף בתפילה" אלא **מצוות החג ומהותו**. זוהי מצוותו המרכזית של החג, ורק בנוסף לזה יש את מצוות הדלקת הנר. ובזה מיושב הרמב"ם [דגם ס"ל כן] מדוע שנה מצוות הלל ברישא⁵. ומקור דבריו מן הגמ' כנ"ל.

והחילוק ברור, שהרי אמירת הלל במועדים [כסוכות ופסח⁶] נתקנה משום **השמחה שיש במועדים אלו מצד עצמותם** וכמו ר"ח דאיכא מנהגא בהא שהוא קצת יום של שמחה אך לא אירע בימים אלו נס והצלה. אך בחנוכה **ההודאה היא על ההצלה הרוחנית⁷ והגשמית⁸ גם יחד** ולכן זהו עיקר נשמתו של חג זה וק"ל ודו"ק.

והגרש"ק [בספרו הדרשני "קהילת יעקב" דרשה לחנוכה, ורמזו בהגה' "חכמת שלמה" לשר"ע או"ח סי' תרפג] דן מה הדין אם יכול לקיים רק מצוה אחת משתים [כגון שנמצא בבית האסורים ע"ש] אמירת הלל או הדלקת הנר - הי מיינהו עדיף? וכו' **דיאמר הלל**, וע"ש. ולהנ"ל מובן מאד שאמירת הלל היא המצוה המרכזית וכנ"ל.

אמנם נראה שיש מסר משותף לשני נסים אלו והוא **שלא הכמות קובעת, אלא האיכות**. דהיינו, אע"פ שבני חשמונאי היו מעטים וכמות השמן היתה קטנה אפ"ה בס"ד ולאור צדקותם וטהרתם [כמובא בעל הניסים] נצחו המכבים את היונים וכן הספיק השמן הזך של הנס לח' ימים.

גם לנו, תלמידי הישיבה יש מסר בזה, שהעיקר בלימוד הגמרא אינו ההספק וכמות הדפים והמסכתות באופן שטחי⁸, אלא ההבנה הישרה בסוגיא, עמידה על הנקודות המרכזיות שבה⁹ והסקת הפשט הנכון. וכמובן החזרות שהם כח עזר רב, לא רק לזיכרון אלא גם להבנה כידוע, בבחינת איכות עדיפה על כמות.

⁵ וז"ל הרמב"ם [בריש פ"ג שם לאחר שבה"א תיאר את נס ההצלה ובה"ב כתב את נס פך השמן]: "מפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מליל חמשה ועשרים בכסלו **ימי שמחה והלל, ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים**". וא"כ מפורש כדברינו דתחילת תקון חז"ל הוא באמירת ההלל וההודאה ולאחר מכן באמירת ההלל וק"ל.

⁶ לבד אמירת הלל בליל א' של פסח דהינו הלל של "שירה" ואכמ"ל.

⁷ ידועים דברי הלבוש דמצות החנוכה היא בהודאה ונורת דהרי היתה הצלת הנפש מה שא"כ בפורים דהוי הצלת הגוף תקנו משתה ושמהח [והו"ד במשנ"ב ר"ס תרע] ולדבריו גם א"ש שכיון שבחנוכה היה עיקר הנס על הרוח א"כ עיקר תקנתו היא **בשירה והלל שהוא ביטוי לנשמה הרוחנית** [רוח ממללא"] ודו"ק.

⁸ וזאת כמובן מבלי להמעיט בחשיבות ההספק, ההתקדמות והחזרה, שבלא זה לא יוצאים ת"ח כמבואר בהרבה מקומות בחז"ל [יעויין סנהדרין מב ע"א, ברכות סג ע"ב, ועוד כהנה רבות] ועיין להגר"ש וואזנר בהקדמתו לחידושו למס' שבת מה שכתב בזה.

⁹ וכמובן שיש לחלק בין סדר א' ללימודי הבקאות ופשוט. רק הדברים אמורים גם לגבי לימוד הבקאות שיש ללמוד את הסוגיא בהבנה ולפעמים צריך גם לפתוח ראשונים גם בסדר צהרים...

יחנן כהן גדול או מתתיהו כהן גדול? ניצן מנדלבלית (ד')

א. פתיחה

בתחילת נוסח 'על הניסים' אנו אומרים: "בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי...". והנה, על משפט זה יש לערוך כמה בירורים:

א. האם התואר "כהן גדול" קאי על יוחנן או מתתיהו?

ב. למה דווקא מזכירים את מתתיהו בן יוחנן ולא את שאר החשמונאים שהיו כולם צדיקים וגיבורים?

ג. קשה, הרי איתא בברכות (כט ע"א) שיוחנן כה"ג שימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי, ומדוע מזכירים אותו ב'על הניסים'!¹

ב. ביאור שו"ת 'אבני חפץ'

בשו"ת אבני חפץ (סימן סח) דן בשאלה הראשונה והעלה למסקנה שהתואר כהן גדול קאי על יוחנן דווקא. ונביא בקצירת האומר את הפלפול שערך.

ק"ל בשו"ע אה"ע סימן קכט סעיף י ברמ"א דאם יש כינוי לבן יש להזכיר הכינוי קודם שיזכיר שם האב דאם יכתבו הכינוי לבסוף אחר שם האב יהיה משמע דהכינוי קאי על האב דמסתמא אדסמיק ליה קאי, ובב"ש שם ס"ק יח הקשה מהא דאיתא בחו"מ סימן מט דאם כתב בשטר חוב 'יוסף בן שמעון נר"ו' ויש כאן שני יוסף בן שמעון ואחד מהם אביו שמעון מת, תולים שהביטוי 'נר"ו' [שמשמעו שמדובר באדם חי] קאי על השם הראשון 'יוסף' שהוזכר, ומשמע א"כ שהכינוי תמיד קאי על הבן ולא על האב! ותירץ שם שלעניין ברכה כגון 'נר"ו' מסתמא מברכין את מי שהשטר עוסק בו [הבן] ואילו כינוי בעלמא המוזכר אחר שם האב - קאי על האב ולא על הבן. ולפי כל זה רצה לומר שהכא נמי 'מתתיהו בן יוחנן כהן גדול' - היינו שיוחנן הוא כהן גדול כי מדובר בתואר ולא ברכה.

ויש להעיר שראייה זו קצת קשה, שכל פלפול זה יפה לענייני אבה"ע ובגט וכדומה, אך כאן מדובר על נוסח שתיקנו ככל הנראה אנשי כנסת הגדולה ברוח הקודש ומנא לן לדמות הא להא שנעשה ברוח הקודש?

מ"מ ה'אבני חפץ' הביא ראייה נוספת שיוחנן הוא הכהן הגדול ע"פ מה דאיתא ברמב"ם פ"ה ה"ז מהל' כלי המקדש שכתב:

ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כ"ג, ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום, ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתיים ביום, ויהיה ביתו בירושלים ואינו זז משם.

וא"כ אם מתתיהו היה כהן גדול היאך יתכן שהיה גר במודיעין שהיא ודאי מחוץ לירושלים? אלא על כורחך אביו יוחנן הוא היה הכהן הגדול שגר בירושלים ולא זז משם וכדברי הרמב"ם.

והנה יש להקשות על ראיות אלו שמתתיהו לא נקרא כהן גדול, מהברייתא המובאת במסכת מגילה (יא ע"א):

לא מאסתים - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים - בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול...

¹ ע"ש שבין למ"ד שיוחנן הוא ינאי ובין למ"ד שיוחנן הוא אדם שונה מינאי - לבסוף נעשה צדוקי.

והנה מובא להדיא שגם מתתיהו מכונה כהן גדול, על אף שגר במודיעין!² הרב אהרון היימן בספרו 'תולדות התנאים ואמוראים' חלק ג' ערך מתתיהו כהן גדול כותב לבאר שבאמת רק יוחנן שימש בפועל ככהן גדול בבית המקדש, ומה שכינו את מתתיהו בתור כהן גדול היה רק כתואר כבוד או כתואר של כעין כהן משוח מלחמה ולא ששימש בפועל בתפקיד כוהן גדול. ולפי"ז נוכל ליישב את דברי ה'אבני חפץ'.

ג. תיקונו הגדול של יוחנן כהן גדול

לגבי השאלה השנייה והשלישית מצינו פירוש חסידי מעניין של בעל 'בוצינא דנהורא', שטוען שיוחנן כהן גדול שלבסוף נעשה צדוקי - תיקן את דרכו הצדוקית ע"י בניו החשמונאים.

הרי קי"ל ביומא (פו ע"ב): "היכי דמי בעל תשובה? אמר רב יהודה: כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה".

והנה יוחנן כהן גדול בסוף ימיו נעשה צדוקי כמבואר בברכות, ומסתמא שבתור כהן גדול ביצע מה שהצדוקים חשבו שעל הכהן הגדול לעשות, ומבואר ביומא (נג ע"א) שהצדוקים דרשו את הפס' 'כי בענן אראה על הכפורת', שיש להביא אש מבחוץ ע"ש, א"כ בנס החנוכה שסירבו החשמונאים להשתמש בשמן טמא ומיאנו בחילול הקודש ע"י היוונים א"כ תוקנו מעשיו של יוחנן.³

וביאר בזה ע"ד הדרש מה שהסמיכו בגמ' בשבת (כב ע"א) את עניין חנוכה לברייתא של 'גמל שטעון פשתן':

מאי חנוכה? דתנו רבנן... תנו התם: גץ היוצא מתחת הפטיש ויצא והזיק - חיב. גמל שטעון פשתן, והוא עובר ברשות הרבים, ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני, והדליק את הבירה - בעל הגמל חיב. הניח חנוני את נרו מבחוץ - חנוני חיב. רבי יהודה אומר: בנר חנוכה פטור.

היינו שחנוני"י אותיות יוחנ"ן ומרמזת הגמ' לכך שחטא יוחנן בכך שהניח את נרו מבחוץ [נתן אש על הקטורת מבחוץ] כמעשה הצדוקים וזהו חנוני"י חיב, ובא רבי יהודה ללמדנו שע"י נר חנוכה נפטר החנוני"י - היינו שהתיקון של יוחנן היה בנס חנוכה שהובא ע"י בניו.

ולפי"ז מבואר מדוע נקטו ב'על הניסים' את מתתיהו בן יוחנן כהן גדול דווקא, שעל ידי מתתיהו שהחל את המרד תוקנו מעשיו של אביו הצדוקי.

² ודבר זה לכאורה גם יוקשה על הרמב"ם, ונראה עוד להקשות על דברי הרמב"ם מהא דאיתא ביומא סט שמבואר שם ששמעון הצדיק [שהיה כה"ג] יצא לקראת אלכסנדר מוקדון בבגדי כהונה [הגמ' שם הקשתה לעניין זה שאסור לכהנים ללבוש בגדי כהונה מחוץ למקדש], ומשמע א"כ שעזב את ירושלים וקשה על הרמב"ם, אך על פי התירוץ השני בגמ' שם שיצא בבגדי כהונה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך - ניחא.
³ ק"ק, דמה בכך שבניו מרדו ביונים, ואיך דבר זה יתקן את מעשי אביהם שחטאו?

שיר ורננים או יללות תנים? ר' שאול אלעזר שנלר

אפתח במעשה שהיה: לפני כמה שנים שוחחתי עם חבר, שהיה בחמשו"ש. בתוך הדברים סיפר לי החבר שיצא לו לאחרונה לעשות שמירה יחד עם בחור דתל"ע (דתי-לעתידי, המכונה 'חילוני'), ובמהלך השיחה שהתגלגלה שאל אותו הבחור כך: "תשמע, אתה נראה לי בן אדם הגון. זה שאתה מאמין בא-להים ואוסר לעצמך הכל - זה בעיה שלך, זכותו של כל אחד להאמין במה שירצה. אבל, מכח איזו זכות מוסרית אתה חש שיש הצדקה לכך שתשטוף את מוחם של ילדיך

(שיוולדו בעתיד) באמונה זו? זה לא הגון! יש להם את הזכות להתחיל את החיים כאדם חופשי ומאושר בלי שאתה תכתוב להם מראש כבלים ואיסורים שיאמללו אותם לחינם. מי הרשה לך להחליט לקחת להם את האושר? אם אתה אדם עם טיפת מוסריות - תן להם לגדול ולבחור בעצמם!".

נו, ומה אתה היית עושה?

ללא הרף ברצונותיה וצרכיה של בת זוג, ולא כל שכן כאשר כבר זכו גם לילדים.

ועל כולם גדול עול התורה, אותה תורה המורה לך אף באיזה סדר לקשור את שרוכי נעליך וכיצד לנהוג בבית הכסא, וככלל מכתביה לך על כל צעד ושעל מה לעשות ומה לא מרגע פקחת העיניים ועד עצימתם.

אולם שלושת ה'כבלים' הללו אינם עול אלא 'נועם-עול'. נועם עול תורה, נועם עול הנישואין, ואפילו נועם עול המלאכה.

שורש הסיבה לכך היא משום ש-'אדם לעמל יולד'. הניסיון של האדם לחיות כהיפופוטם, בסיפוק מהיר ככל האפשר של כל תאוה גשמית, ותוך השלת כל מגבלה המחייבת מאמץ, איפוק או התגברות - התגלתה ככישלון חרוץ. לאדם יש נשמה, ולבריאתו יש מטרה. הנשמה לא מוצאת את סיפוקה בחיי-היפופוטם ועל כן הם מותירים את האדם אומלל.

רבים בעולם היום הולכים שולל בעיניים עיוורות אחרי אותה אמונה-תפלה הגורסת כי ככל שיהיו לאדם פחות כבלים והגבלות - כך הוא יהיה יותר מאושר. אמונה זו מביאה לכך שהעולם המערבי עמל בהתמדה בעשרות השנים האחרונות להוריד עוד ועוד את רף הדרישות וההגבלות מן האדם. 'עול המלאכה' ירד מאליה במידה רבה עם הקידמה הטכנולוגית העצומה [ואעפ"כ עדיין אדם במסגרת עם ממונים המכתיבים לו כללים והגבלות הוא בעל סיכוי רב יותר לאושר מאשר אדם ה'חופשי' מן]. 'עול הנישואין' הולך ומצטמצם - שכן בקרב 'תרבות' המערב וכלל המושפעים ממנה גיל הנישואין הולך ועולה, משך הנישואין הולך ומתקצר, מספר האנשים הבוחרים בכלל ב-'מוסד הנישואין' יורד בהתמדה, וגם רמת המחויבות הנדרשת מהנשוי שואפת כלפי מטה.

ועל כולם 'עול התורה'. (הכוונה כאן בפרט לתורת ד', אך במובן הרחב יותר גם לכל אידיאל מוסרי המכתיב עשה ואל תעשה, וראה הערה⁴). תמצית העולם המוסרי של הליברלים המודרניים היא - האדם במרכז. לכן, עשה כל מה שתצא, עמוד על מיצוי כל זכויותיך, רק השתדל שלא נתפוס אותך פוגע פגיעה אנושה מדי בזכויות הזולת, כי אז ניאלץ אנו כחברה לפגוע בכך (משום שאיננו מעוניינים שאנשים יפגעו בזכויותינו-אנו). צניחת הרף המוסרי הנדרש ניכרת במיוחד במישור התאוה המרכזי - המישור של יצר המין.

ומה התוצאות של חירות נפלאה זאת?

כל המחקרים מראים כי בעשרות השנים האחרונות אחוז מקרי הדיכאון (ובפרט הדיכאון הקליני) נמצא בנסיקה מתמדת ומהירה במידה שלא תיאמן. האדם הליברלי המודרני כמעט איננו מסוגל לחוש שמחה בלי לסמם את עצמו בחומר כלשהו (החל מאלכוהול וכלה בסמים הקשים). לפני מספר חודשים כתב הרב משה גולדשטיין שליט"א מאמר באשכולות, בו ציטט את ארגון הבריאות העולמי אשר פרסם כי נכון להיום הדיכאון הקליני מהווה את הסיבה השלישית בעולם לנכות

⁴ יסוד הדבר מונח בטבע הבריאה, כיון שהאדם נועד לעבוד את בוראו, והקב"ה 'אסתכל באורייתא וברא עלמא' - ולכן יצר את מערכת האדם כך שתתאים בשלמות לעבודתו. אולם כמובן שאדם יכול להשתמש באותם כלים שקיבל לעבודת ד' לעבוד בהם כל מיני אידיאלים מוסריים אחרים, וגם אז ימצא נחת רוח מסוימת. לכן גם בקרב החילוניים ככל שאדם מחייב עצמו מרצונו למגבלות מעשיות של עשה ואל-תעשה מחמת אידיאל מוסרי כלשהו - גדל הסיכוי שימצא יותר נחת רוח. הוא הדין גם לגבי דתות השקר, שגם שם נמצא שאדם שיותר 'אדוק' מחברו גדל סיכוי להיות מאושר (אף שלהבנתי באופן פחות דרמטי מהנתונים הנ"ל). על כן כמובן אין מגמת מאמר זה או הנתונים הנ"ל להוכיח שדוקא היהדות היא האמת ולא דתות השקר למיניהם, אלא רק להתמודד עם בעיית הדמיון המופרך שלהיות חילוני יותר משתלם בעולם הזה; דמיון הגורם נזק וחורבן גדול במגזרנו, וגם מונע מאדם שאיננו דתי לרצות להשתכנע באמיתות התורה.

לאחרונה נחשפתי למאמר שכתבו כמה בחורי ישיבות הסדר, בו ביקשו לקרוא למערכת הישיבות התיכוניות להתמודד עם תופעת ההתפקרות ('יציאה בשאלה'), ש'מכה' במגזרנו באחוזים מדהימים. עיקר טענתם היא שאין מי שייתן מענה אמוני הולם לבחורי המגזר הנחשפים ללא הרף ל'מידע' מטעה ומגמת. כותבי המאמר ציינו כי אמנם ישנו גורם שני להתפקרות, והוא הקושי הרב הכרוך בשמירת תורה ומצוות, הדורשים לוותר על כל הנאות החיים. אולם למרות זאת, ביקשו להתמקד רק בגורם האמוני, ויסוד נימוקם הוא מכיון שלגבי בעיית שלילת הנאות - פשוט אין כ"כ מה לעשות.

לדעתי, העובדה שטענות אלו אכן נתפסות אצלנו כקושיא חזקה היא פספוס כואב. כמובן שישנן כמה וכמה דרכים להשיב לשאלות הנ"ל, אך בשורות הבאות אבקש להביא נתונים שיבהירו שלא אנו צריכים לעמול על התשובה לטענות אלו, אלא הצד השני. מידע זה הוא מידע שאני סבור שעל כל בן תורה לדעת אותו ולהבין את שורשו, הן משום דע מה שתשיב לאחר (בין דתי ובין דתל"ע; לראשון כדי שלא יתפתה לרמות עצמו כדי להתפקר, ולשני כדי להוריד את רמת ההתנגדות המונעת ממנו לרצות להשתכנע), והן משום דע מה שתשיב לעצמך.

לפני כחמש שנים, פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מצגת נתונים תחת השם 'פרופיל האדם המאושר'¹. המצגת (שנערכה ע"י ראש תחום המתודולוגיה בלשכה) מליאה בנתונים מדהימים שחינוי להכיר, ולהבין את שורשם. כטעימה קטנה אצטט רק נתון אחד המופיע שם (בעמ' 8), בו ניתחו והציגו את הסיכוי של אדם נתון להיות מאושר. ואלו הנתוצאות: סיכוי של 'חרדי' הוא 62%, 'דתי' - 40% (עיין הערה²), 'מסורתי דת' - 31%, 'מסורתי לא כ"כ דתי' - 28%, ו-'חילוני' - 26%!!

משמעות נתון זה לבדו היא מדהימה. לדעתי אין פשר אחר לנתונים אלה מלבד ההסבר הפשוט שככל שאדם יותר עובד ד' ומשתדל לדקדק בקיום מצוות (=להחיל על עצמו יותר 'כבלים חונקים') גדלים משמעותית סיכוייו להיות מאושר! ואילו הסיכוי של אדם 'חילוני' להיות מאושר הוא בשה"כ כרבע (כלומר, 74% שלא יהיה מאושר!)³.

אולם מדוע? מה ההיגיון בזה שככל שיש עליו יותר הגבלות אני יותר מאושר?

ניתן לבאר את סוד הדבר מתוך דרשת חז"ל על פסוק במגילת איכה:

"טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו" - עול תורה, עול אשה, עול מלאכה. (איכה רבה פרשה ג)

המלאכה כמובן היא עול. גם הנישואין הם עול, שהלא ודאי שאדם ללא אשה חופשי הרבה יותר ולא יצטרך ממנו כל אשר יזם לעשות, כאשר לעומתו הנשוי באופן טבעי מוגבל הרבה יותר מחמת הצורך להתחשב

¹ ניתן למצוא אותה בקלות ע"י חיפוש המילים 'פרופיל האדם המאושר' בגוגל.
² לפי מה שיתבאר בהמשך המאמר, מובן שהסיבה לפער העצום בין המגזר ה'דתי' ל'חרדי' היא משום שבקרב החברה המכונה 'דתית' ישנו אחוז הרבה יותר גדול של כאלה ש(בלשון המעטה) אינם רואים כמרכז חייהם את עבודת ד', ומוותרים די בקלות ויותר מלא על אותן מההגבלות שלא 'באות להם מספיק בקלות'.
³ כמובן שניתן למצוא לנתונים הסברי-תירוץ מופרכים של כאלה שלא זכו להיות דתיים, המסבירים למשל ש'קל יותר להיות דתי' כי 'יש מי שמחליט בשבילך', או כי 'אתה מאמין שהרע נגזר מראש' או 'שהוא מכוון לטובה'. בקצרה אשיב שאין בתיאוריות אלו כדי להסביר מדוע אצל כל מאמיני ההורוסקופים הנומורולוגיה ושאר הנוכלויות לא תמצא אחוזים שמתקרבים לנתונים הנ"ל. הם גם יתקשו להסביר את הפער העצום בין 'דתי' ל'חרדי' (אף שלכאורה שניהם מאמינים באותם אמונות יסוד הנ"ל), ואת ההתאמה המליאה וההדרגתית הקיימת גם אצל המסורתיים למיניהם. פירכה נוספת ניתן למצוא מן הנתונים על העלייה המתמדת באחוזי הדיכאון עם התגברות ה-'ליברליות' (המתוארת בהמשך המאמר).

(ובארה"ב 'מולדת האושר' הוא כבר כיום במקום השני), בשנת תש"פ הוא צפוי כבר להיות במקום השני (אחרי בעיות הלב), ובשנת תש"צ להיות במקום הראשון!

שמו שמיים על זאת! אולי במקום לספר לאנושות כמה אנו נהיים יותר ויותר מדוכאים, אולי תעצרו לרגע ותעשו חשבון על ידי מה אתם גורמים לעלייה מטורפת זו באחוזי המדוכאים!!!?

ואם ישאל השואל: הלא 'דתי' אנוכי/פלוני, ואעפ"כ אינני/מאושר?

יסוד התשובה היא, שעיקר האושר איננו תלוי בעצם קיום הכבלים, אלא ברצון בהם תוך הבנת חשיבותם. אסיר מעונה המואס בכבליו לא יהיה ע"י כך למאושר יותר. לכן המדד העיקרי הוא לא אם יש או אין לאדם כיפה לראשו, אלא האם הוא עובד ד', כלומר האם יש לו קשר חי כלשהו עם הקב"ה, והוא מרגיש מחויב לכל מצוות התורה מתוך הבנה שהן טובות ונכונות, ומשתדל להתקדם ולעמוד בהם (כשהעיקר איננה מידת הצלחתו אלא דוקא מידת השתדלותו).

ועדיין יש לשאול – וכי זה קל להיות דתי ולשמור תורה ומצוות? הלא המציאות מוכיחה את הקושי!

התשובה לשאלה זו היא בעצם הגדרת היסוד של כל הנאמר לעיל. המערכת של העולם נבראה כך שבפני האדם ניצבת תמיד הבחירה בין הדרך ה'קלה' שמוליכה במהירות אל מקום קשה ומו, לבין הדרך הקשה, המוליכה במהירות למקום מלא שמחה סיפוק ונעימות, כלומר – אל האושר. אדם הרואה רק את ה'כאן ועכשיו', בוחר במה שברגע זה יותר קל/כיף לו, וסמוך אח"כ מתענה בייסורי נפשו. ואילו האדם שעניו בראשו, בוחר בדרך האמת אף שבד"כ היא תהיה הקשה יותר, אך עד מהרה יקבל את התשלום בריבית דריבית. דבר זה הוא יסוד היסודות לא רק בעבודת הנושא בעול התורה, אלא גם בעול הנישואין (שאליבא דאמת הוא סעיף מרכזי בעול התורה). ההבדל בין ההולך בדרך 'מצא אשה מצא טוב' להולך בדרך 'מוצא אני מר ממוות' הוא בדיקו במבחן זה – האם אותו אדם בוחר לעשות את מה ש'בא לו עכשיו' – וימחר לסבול, או בוחר במה שנכון אף שקשה עכשיו – וימחר להגיע לאושר.

בפעם הבאה שתתקלו ב'חילונו' השואל את השאלה הנ"ל בפתח המאמר – אנא החזירו אותה אליו ובקשו ממנו את התשובה.

ואנו רק נכריז ונאמר:

'ברוך א-להינו שבראנו לכבודו, והבדילנו מן התועים, ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בקרבנו.'

הספרן נלחם במתיוונים ר' דניאל בוחט

מוזר מפיל שנכנס בנקב המחט? [ואין לומר שמדובר על הפרה המשוגעת כי גם היא לא אוכלת פרות שלמות].

אלא, מתרץ הרב תירוף נפלא ופשטני: באמת הפרות הדקות לא אכלו את הפרות המלאות אלא הם פשוט אכלו להם את כל האוכל ועל ידי כך ממילא הפרות המלאות מתו.

וזה שכתוב בפס' על הפרות היפות "ותרעינה באחו" מקום מראה טוב ודשן ואח"כ הפרות הרעות עלו אחריהן "ותעמוננה אצל הפרות" שעמדו לידם ואכלו להם את האוכל.³

והוא מביא הוכחה מהגמ' ב"ק (קט"א): וכי היכן מצינו שהרג שאול את הגבעונים? אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להן מים ומזון מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן. ע"כ. הרי שמי שלוקח לחבירו את מקור מחייתו מעלה עליו הכתוב כאילו הרגו וה"ה כאן שהעלה הכתוב על הפרות הרעות כאילו אכלום לפרות היפות משום שלקחו את מקור מחייתם.

ומחידוש יפה זה רציתי לעורר לעצמי ולהזכיר לאחרים, שאם בגשמיות נאמר על מי שלוקח לחבירו את מקור מחייתו מעלה עליו הכתוב כאילו הרגו - כ"ש הוא ברוחניות, ולפעמים לוקחים ספר [מבית המדרש או מהכולל, או אפילו מהספריה] – לא שאני רומז על כך שצריך להחזיר ספרים לספריה] בכדי ללמוד, אך לא מחזירים אותו למקום⁴ או שמחזירים אך לא מיד, אלא אומרים יש זמן נחזיר אח"כ, ובינתיים מי שרוצה ללמוד בספר זה הרי הוא מתבטל מתורה, וכעין זה רמז רבינו יוסף חיים מבגדד בעל בן איש חי, על הפסוק "עת לעשות לה' הפרו תורתך" שמי שאומר "עת לעשות לה'" - יש לי עוד זמן ולקיים את

למרות שלצערי אינני קורא אשכולות בד"כ [ב"ה יש הרבה מה ללמוד לפני כן רש"י, רמב"ן, אור החיים וכו' וב"ה בישיבתנו הקדושה יש מבחנים טובים ומושקעים על כך כל שבוע מומלץ מאוד מאוד להשתדל לעשותם, זהו קניין אמיתי לכל החיים], בכל זאת נעתרתי לכתוב דבר קטן משום שכבר דחיתי את העורכים כמה פעמים, ועוד שעמדו לנגד עיני דברי קדשו של הרב יוסף משאש זצ"ל [שהיה רבה של תלמסאן, עיר באלג'יריה¹] בהקדמתו לספרו נחלת אבות על פרקי אבות וז"ל: "מילדותי כבן שש כבן שבע אבא מארי קבע, בכל יום תמיד אותי להעמיד, רגעים אחדים לפניו להשמיע לאוזניו, איזה דבר תורה במקרא או במשנה או גמרא, גם היה מספר לי סיפורים או דברי אגדה ואומר לי לחזור לפניו עליהם בעמידה, וכאשר מסרב הייתי היה מרצה אותי פעמים ברצי כסף ופעמים ברצי קצף, וכאשר היתה הצדקת ג'אמילא אחותו שואלת אותו, מדוע תוקע לזה עצמו היה נותן נימוקו וטעמו, למען יהיה רגיל לדבר ולא לחשות להשמיע נאומים ודרשות, שכן כל חובת חכם ורב לבשר צדק בקהל רב".

אחרי הקדמה חופרת אפתח בחידוש לתפארת.

בספר מעין גנים של הרב מימון מלכה [לא יודע מי זה מצאתי את ספרו בגניזה ויש שם פנינים נפלאים] על הפרשה, מקשה הרב מהגמ' בברכות (נה ע"ב): "אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו... אמר רבא: תדע, דלא מחו ליה לאינש לא דקלא דדהבא ולא פילא דעייל בקופא דמחטא". רבא מביא עוד ראייה שאין מראין לו לאדם בחלומו אלא מהרהורי לבו מכך שאין אדם חולם על דברים מופרכים לגמרי שאדם אינו רגיל כלל לדמיין אותם.

וא"כ קשה, כיצד חלם פרעה שפרות אוכלות פרות אחרות, הרי זה יותר

³ שאל"כ מה כל האריכות הזו, שהן עמדו כאן והן כאן, הרי גם בפתרון יוסף אין התייחסות לכך? אלא כמו שתירץ הרב.
⁴ יכול להתפרש לשני פנים: אחד שלא מחזיר בכלל, שנים שמחזיר אך לא למקומו המדויק ושניהם אמת.

¹ סגנון הכתיבה מושפע מהעלונים בית נאמן משיעורי הגר"מ מאזוז שליט"א שזה אוצר בלום לכל ירא ה' ומבקש אמת.
² ולא של כל אלג'יריה, לאפוקי מטעות שנכתבה פה לפני כמה שבועות.

המצוות והתורה - התוצאה היא "הפרו תורתך"⁵, וה"ה בענייננו: מי שאומר יש עוד זמן "עת להחזיר" אחזיר את הספר יותר מאוחר ע"כ כך הוא גורם ל"הפרו תורתך", שאחרים מתבטלים מהתורה.

ואיך אפשר שלא לדבר גם קצת על חנוכה אבל צריך הקשר לנאמר לעיל אז הנה הקשר קלוש - דיברנו על מי שלא מחזיר ספרים למקומם או שלא מחזירים בזמן הרי הוא מבטל תורה, וזו היתה כוונת היוונים בחנוכה לבטל את עמ"י מלימוד התורה, א"כ מי שלא מחזיר ספרים למקום הוא מתיוון [סתם בצחוק רק רציתי קישור לחנוכה]. ואם כבר הזכרנו חנוכה, ישנה קושיא גדולה ששואל הרב יוסף משאש זצ"ל⁶ בהקדמתו לספר 'נר מצוה'⁷ מה נשתנה נס חנוכה מנס אסתר המלכה, שנס פורים נזכר ונכתב ונקרא בכל שנה ושנה ועוד עשו לה מסכתא מדרשים וחיידושים ודברי אגדתא, ועוד יש בו ארבע מצוות חשובות ושיכורים

⁵ מובא בשיעורי הגר"ש עמאר שליט"א למס"י, ח"ג עמ' ל [וכך כתב הסטייפלר זצ"ל, הובא בקריינא דאגרתא, שמי שאינו משיב הספר גורם לביטול תורה. הערת עורך].
⁶ מי ששואל את עצמו למה אני מזכיר אותו הרבה - אני פשוט אוהב אותו ואת תורתו, ואולי זה משום מה שכתוב בשבט מוסר לקראת סוף פרק כח.
⁷ ספר חיידושים, שירים ודרשות על ענייני חנוכה של הרב.

לרבות בשווקים וברחובות, וכל שכן בישיבות,⁸ ועוד שנכתב עליה השיר הכי מדהים ומפליא שראיתי - "מי כמוך ואין כמוך" לר"י הלוי, ממש רוח בקודש מדברת מתוך גרונו, "ואך נרות החשמונאים, המה חלכאים, לא מגילה ולא מסכתא, לא תוספתא ולא אגדתא, רק מאמרים קצרים, שנים שלושה גרגירים, צפונים וטמונים..." (לשון הר"י משאש). ובחוש נראה שאם תשאל לכל ילד ידע את נס פורים אך נס חנוכה לא בטוח שידעו לספר לך אף בחורי ישיבות [חוץ מלומר שהיה מלחמה שמעטים ניצחו את הרבים ומצאו פך קטן והיה בו נס והדליקו נרות].

ולשם כך הרב כתב ספרו זה, 'נר מצוה', לספר ולפאר ולהעלות על נס את נס החנוכה. והמלצתי למי שרוצה לדעת את סיפור חנוכה בכללותו ובקצרה⁹ יקרא את השיר שכתב הרב יוסף משאש מי כמוך ואין כמוך לחנוכה בספרו נר מצוה. זהו שיר בחרוזים יפה וקולח, מקיף וקצר.

לסיכום: נא להחזיר את הספרים בגמר שימושם למקומם, תודה.

⁸ אך לא בישיבתנו, כי הולכים הביתה בפורים.

⁹ בלי לפתוח ספר המכבים ויוסיפון וכו' ועוד שכן ארי אומר שהוא שקרן ובוגד.

אורח חיים

בהכוונת הרב רובינשטיין

הגרשז"א בהליכ"ש עמ' שיד. אשרי האיש עמ' רסב בשם הגריש"א. אמנם בחזו"ע חנוכה (עמ' מז) התיר לברך, דומיא דביכ"ס, אך גם שם נקט בלשון "הנוהגים לברך יש להם על מה שיסמוכו"⁵ וכ"כ כתב שכדאי להתפלל ערבית אחר ההדלקה, שיהא דומה לביכ"ס.

האם בני ישיבה ספרדים צריכים להדליק חנוכה במשך שהותם בישיבה?

הנוהג המקובל שלא צריך להדליק ואף לא להשתתף בפרוטה עם בני אשכנז המדליקים (חזו"ע עמ' קמד)⁶, אך מכיון שיש מהפוסקים שמצריכים בני ישיבה להדליק (שלמי מועד עמ' רג בשם הגרשז"א מצריך להדליק אם יש חדר מיוחד. אשרי האיש עמ' רעא בשם הגריש"א שהצריך אף לברך!), אם לבחור הספרדי יש חבר-חדר אשכנזי, כדאי שישתתף עמו בפרוטה (ביאור להלן) ותבוא עליו ברכה.

המתארח אצל חברו בלילה, אוכל וישן שם, האם צריך להדליק בבית חברו?

- **אשכנזים** - נכון יותר שכ"א ידליק בעצמו (משנ"ב תרעז, ג למנהגם שגם בבית כ"א מדליק כדאי תרעא, ב בהג"ה)
- **ספרדים** - אין צורך כלל להדליק בעצמם (כה"ח תרעז, ה), אלא יש להשתתף בפרוטה עם בעה"ב ולומר לו שנתן הפרוטה בשביל שיזכה לו חלק בשמן ובפתילות. כ"כ יכול גם בעה"ב לזכות לו חלק גם בלא תשלום, היינו יגביה האורח את השמן והפתילות ויכוון לזכות במעט. בכה"ג כדאי שיוסיף בעה"ב מעט שמן בשביל האורח (משנ"ב שם, ג).

ישנו נידון לגבי המתארחים בחינם (היינו האכילה והלינה בחינם, שזה הדבר המצוי בקרובי משפחה): הגרשז"א (הליכו"ש, עמ' רעה) עדין מצריך להשתתף בפרוטה, אך בחזו"ע (עמ' קנב) נקט שלא צריך, כיון שסמוך על שולחן בעה"ב וה"ה כבן בית. מ"מ המחמיר לבקש מבעה"ב שיזכה לו חלק בשמן תע"ב (כה"ח שם, ג).

⁵ שם התיר אף אם כל הציבור הדליקו בביתם, רק שבכה"ג באירוע מברך להדליק בלבד (חזו"ע עמ' נו).

⁶ כ"כ גם הגר"צ אבא שאול (הו"ד במשנ"ב מהד' דרשו על תרעז, א), וסברתו דנחשבים כסמוכים על שולחן אביהם ויוציאים בהדלקתו, כיון שכאשר הם חולים או בבין הזמנים (...) חוזרים הם לביתם.

מהלכות חנוכה

ר' איתן גרתי

ברכת הסופגניה¹ -

- **אכלה שלא בתוך הסעודה** - מזונות ועל המחיה, גם אם קבע סעודתו עליה (קסת, יג).² כדאי לימנע מלאכול שיעור קביעות סעודה (כשתי סופגניות וחצי-שלוש, כארבע ביצים במשקל), ולא רק בגלל הבריאות.³
- **אכלה בסוף הסעודה לקינוח** - המעיין בשו"ע שם יראה שע"מ לצאת ממחל' הנזכרת לעיל כתב שו"ע "רא שמים יצא ידי שניהם ולא יאכל (את הבצק המטוגן) אלא תוך הסעודה". יש לציין שלגבי סופגניה ההלכה הפוכה - ירא שמים יאכלנה חוץ לסעודה! הביאור פשוט - השו"ע איירי בבצק שאוכלים אותו למזון ולשובע (כמו פריקסה ממולא בביצים, טונה וכדו') וודאי יפטר בברכת על הלחם, אך סופגניה ודאי לא נועדה לשובע ואם יאכלנה תוך הסעודה יכנס לספק אם לברך עליה. אך אם קורה וחיוב לאוכלה תוך הסעודה, מאי? חזו"ע (עמ' יט) והגרשז"א (הליכו"ש מועדים, עמ' שיט) נקטו שאין לברך עליה, אך הגר"מ לוי (ברכת ה' ח"ג, עמ' שעו) נקט שיש לברך עליה כדאי בשו"ע קסת, ח⁴.

הדלקת נרות חנוכה בשמחה משפחתית וכדו' -

נראה שלכתחילה אין לברך. זאת משום שרבו הפוסקים שאוסרים לברך דהבו דלא לוסיף על התקנה דמברכין בביהכנ"ס (שבה"ל ד, סה. צ"א טו, ל.

¹ לשון יחיד נקט, כיון שמספיק לגוף אכילת סופגניה אחת... תדע, שהרי אכילת הסופגניה התחילה כזכר לנס פך השמן. כמות השמן שמצאו, כידוע, היתה מועטה, ואף הספיקה לשמונה ימים...

² מבואר בשו"ע שם שעיסה שבשלה או טגנה בשמן (ולא אפאה) ברכתה מזונות לעולם אפי' קבע סעודתו עליה, כיון שמאכל חשיב פת או פה"ב רק אם נאפה.

³ בשו"ע שם מבואר שבבצק מטוגן ישנה מחל' הפוסקים ויש הסוברים שמברכים עליו המוציא, אפי' כשאוכל מעט. גם לאותם חולקים, גבי סופגניה פשוט שלא יסברו לברך המוציא, כיון שנילושה במיני מתיקה שונים בנוסף לטיגון העמוק בשמן ובכה"ג דינה כפה"ב (כדאי בהג"ה שם). א"כ ודאי לכו"ע ברכת סופגניה מזונות. אך צ"ע כשרוצה לאכול שיעור קביעות סעודה- אם דינה כפה"ב, בשיעור ק"ס יש לברך המוציא וברהמ"ז ואם דינה ככל מעשה קדרה, א"כ אפי' בשיעור ק"ס יש לברך מזונות ועהמ"ח. לכן כתבנו שיש לימנע. רא"י מלכה.

⁴ גרשז"א נוקט שהסופגניות משיביות קצת לכן לא יברך. בעניי לא הבנתי דבריו דהרי קי"ל (קסת, ח) - מאכל הבא בסוף סעודה לקינוח יש לברך עליו, ואף אם משיב מעט (דומיא דלחמניות המובאות בשו"ע). בחזו"ע נראה שחושש לדעת ר"ת שסופגניה, דינה כפה"ב, והרי סובר שאין לברך על פה"ב המובאת בסעודה (כרשב"א וריטב"א לברכות מא, ב ואפי' באה לקינוח).